

Skilsmisse-Problemet,
belyst af de Forenede Staters Statistik.

Under Fællestitlen »Studies in History, Economics and Public Law« agter »the University Faculty of Political Science of Columbia College« (New York), med Professor Edwin R. A. Seligman som Leder, at udgive en Række Afhandlinger med det Indhold, som ovenanførte Fællestitel angiver. Den første af disse Afhandlinger hedder »The Divorce Problem. A Study in Statistics« (New York, 1891, 74 S.) og har til Forfatter Dr. W. F. Willcox, der er »Seligman Fellow in Political Science, Columbia College« og »Instructor in Philosophy, Cornell University«. Talstoffet til denne Afhandling er øst af den bekendte »Report on Marriage and Divorce«, som det arbejdsstatistiske Bureau i Washington udgav for et Par Aar siden; men Dr. Willcox har selvstændigt bearbejdet det store Stof, og i Methode og Synsmaader afviger han betydeligt fra det nævnte arbejdsstatistiske Bureaus ansete Leder, Hon. Carroll D. Wright. Forfatterens Afhandling er i det hele af stor Interesse, og vi ville ikke undlade her at meddele adskilligt af den.

Skilsmisse-Problemet,
belyst af de Forenede Staters Statistik.

Under Fællestitlen »Studies in History, Economics and Public Law« agter »the University Faculty of Political Science of Columbia College« (New York), med Professor Edwin R. A. Seligman som Leder, at udgive en Række Afhandlinger med det Indhold, som ovenanførte Fællestitel angiver. Den første af disse Afhandlinger hedder »The Divorce Problem. A Study in Statistics« (New York, 1891, 74 S.) og har til Forfatter Dr. W. F. Willcox, der er »Seligman Fellow in Political Science, Columbia College« og »Instructor in Philosophy, Cornell University«. Talstoffet til denne Afhandling er øst af den bekendte »Report on Marriage and Divorce«, som det arbejdsstatistiske Bureau i Washington udgav for et Par Aar siden; men Dr. Willcox har selvstændigt bearbejdet det store Stof, og i Methode og Synsmaader afviger han betydeligt fra det nævnte arbejdsstatistiske Bureaus ansete Leder, Hon. Carroll D. Wright. Forfatterens Afhandling er i det hele af stor Interesse, og vi ville ikke undlade her at meddele adskilligt af den.

Skilsmisse-Antallet i Amerikas Forenede Stater udgjorde i 1885: 23,472. Det er sandsynligt, men lader sig ikke statistisk bevise, at dette Tal er større end Tallet af Skilsmisser og Separationer i hele den øvrige Kristenhed tilsammen i samme Aar. Ifølge de foreliggende Beretninger udgjorde Skilsmissetallet nemlig i nævnte Aar:

i Frankrig	6245
i Tyskland	6161
i Rusland	1789
i Østrig	1718
i Schweiz	920

Lægges hertil Tallene for det øvrige kristne Evropa (med Undtagelse af Spanien, Portugal og Grækenland) samt for Avstralien og Canada, naar man kun lidet højere end 20,000, og det er kun lidet sandsynligt, at Tallene for Spanien, Portugal, Grækenland, Mexico, Central- og Sydamerika tilsammenlagte vilde naa op til det Overskud paa mere end 3000 Skilsmisser, som de Forenede Stater have at opvise. Saa meget kan man i alt Fald sige med Sikkerhed, at efter den faktisk foreliggende Statistik have de Forenede Stater et betydeligt større Skilsmisse-Tal end hele den øvrige Verden under Et. I Forhold til Befolkningen er Skilsmissetallet vel paa enkelte Steder, navnlig nogle schweiziske Kantoner, ikke bedre end i de Forenede Stater; men paa andre Steder er det omvendt aldeles forbavsende lavt, saaledes i Rusland, Italien, Storbritannien og Irland, de britiske Besiddelser, Canada og Avstralien.

Skilsmisse-Spørgsmaalet berører imidlertid »den sociale Dynamik« mere end »den sociale Statik«. Skilsmisse-Bevægelsen er en stigende Strøm, der ikke

saa meget interesserer ved sin øjeblikkelige Stand, men mere ved sin Stignings Hurtighed. Intetsteds staa Strømmen saa højt som i de Forenede Stater; intetsteds er Floden saa rivende som i de Forenede Stater. Dog er det vanskeligt, eller umuligt, med Nøjagtighed at angive Stigningens Grad. Stigningen er ikke fuldt saa stærk som den synes: i de senere Aar noteres de bevilgede Skilsmisser utvivlsomt med større Fuldstændighed end tidligere. Ogsaa maa det tages i Betragtning, at adskillige af de Protokoller, hvori Skilsmisser officielt indregistreres, i Tidernes Løb ere gaaede tabte: ved den store Ildebrand i Chicago brændte adskillige, ligesaa i Cincinnati og paa endnu flere Steder.

I de Forenede Stater paakendes Skilsmissesager sædvanligvis af Grevskabsretter. Nogle faa Grevskaber have to Skilsmistedomstole; et noget større Antal af Skilsmistedomstole gælde for to Grevskaber. Altsaa svarer Tallet af Domstole omtrent til Tallet af Grevskaber, er kun lidt mindre. Nu viser det sig, at i 1867 skete der omtrent 10,000 Skilsmisser, hvilket svarer til 4.₆ pr. Domstol, men i 1886 omtrent 25,000 Skilsmisser eller 9.₇ pCt. pr. Domstol. Altsaa er Tallet af Skilsmisser voxet godt og vel to Gange saa stærkt som Tallet af Domstole. Disse Domstole have imidlertid ogsaa at gøre med andre Sager, hvis Mængde ligeledes er voxet stærkt i de tyve Aar: Domstolene overlæsses mere og mere, og staa Fare for at komme agterud med deres Sager. Der møder her den samme Vanskelighed, som har plaget Kongressen i de senere Tider. Kongressen har, for Exempel, været overlæsset med private Pensionsandragender: Sagerne skulle bringes fra Haanden — og Forsamlingen skulde

tillige diskutere dem. Domstolene og Kongressen have, tilsyneladende, forstaat at gøre alle Parter tilpas: Pensions-Ansøgerne ønske at faa Pengene hurtigst muligt, de Forenede Staters Forbundskasse ønsker at komme af med noget af sit Overskud, og Kongressen at spare Tid; — alle have faaet, hvad de ønskede. Paa samme Maade ere i Almindelighed de skilsmissesøgende Ægtefæller enige om at faa Skilsmisdekretet snarest muligt i Orden, og Dommeren betragter ofte Sagen som en Privatsag og vil gerne spare sin Tid til de Sager, der ere af offentlig Interesse, eller hvor der bestaar en virkelig Interesse-Konflikt.

Befolkningens Tilvæxt i de Forenede Stater kan sættes til omtrent 28 pCt. i ti Aar, Skilsmissetallets Stigning til omtrent 70 pCt. i samme Tid: Skilsmissetallet er saaledes voxet 2 à 3 Gange stærkere end Folketallet; men medens Befolkningens Tilvæxtprocent i de enkelte Aar ikke svinger langt bort fra Gennemsnitstallet, c. $2\frac{1}{2}$ pCt., ser man Skilsmissetallet i ét Aar kun stige med 0.9 pCt., i et andet derimod med 15.1 pCt.

Nu kan man sige, at mere Interesse end Skilsmisstigningen i Forhold til Befolkningen har Skilsmisstigningen i Forhold til Tallet af bestaaende Ægteskaber. Uheldigvis kender man i de Forenede Stater nok Tallet af Skilsmisser, men ikke Tallet af bestaaende Ægteskaber. Forholdet mellem Skilsmisse- og Ægteskabs-Tallet lader sig saaledes ikke nøjagtigt angive. Det kan imidlertid nogenlunde kalkuleres, at omkring Aar 1870 ophævedes af de Ægteskaber, der da ophævedes, $96\frac{1}{2}$ pCt. ved Død, $3\frac{1}{2}$ pCt. ved Skilsmisse; men omkring Aar 1880 var det sidstanførte Forholdstal steget

til 4.₈, og ved Aar 1890 endog til 6.₂ pCt. Skulde Stigningen blive ved efter samme Maalestok, vilde ved næste Aarhundredes Udgang flere Ægteskaber opløses ved Skilsmisse end ved Død, — men saa galt vil det naturligvis ikke gaa: Indflydelser af den ene eller den anden Art ville gøre sig gældende og standse Stigningen.

For c. 93 pCt. af de Ægteskaber, der opløstes ved Skilsmisse, havde man Oplysning om, hvorlænge Ægteskabet havde varet. Det viser sig, at disse Ægteskaber gennemsnitligt havde varet 9.₁₇ Aar. Men et saadant Gennemsnitstal siger selvfølgelig slet ikke noget om, hvorlænge de fleste af de ved Skilsmisse opløste Ægteskaber havde varet. Forholdet var nu det, at af de opløste Ægteskaber havde Halvdelen kun varet 6.₅₆ Aar. (En Fjerdedel opløstes, førend 3½ Aar var gaaede efter Brylluppet.) Men faktisk opløstes de fleste Ægteskaber, der endte med Skilsmisse, hurtigere, idet der sædvanlig hengaar en ikke saa ganske kort Tid mellem det Øjeblik, da det ægteskabelige Samliv faktisk ophører, og Udstedelsen af Skilsmissegdekretet. Mellem de enkelte Stater er der ogsaa i dette Forhold en ret betydelig Forskel: i de sydlige Stater er Ægteskabets Gennemsnits-Varighed før Skilsmissen i det hele kortere, 6, 7, 8 Aar, — i de nordøstlige betydeligt længere, i New York og flere Nabostater f. Ex. over 10, i Massachusetts endog over 12 Aar. Forskelligheder i Lovgivningen have i dette Forhold en Del at betyde. Blandt de vigtigste legale Skilsmissegrunde staar »desertion«; men Massachusetts forlangte meget længere end sine Nabostater, at »desertion« skulde have varet mindst fem Aar for at blive lovlig Skilsmissegrund, og som en

Følge deraf naaede Ægteskaberne i Massachusetts en højere Alder end i de andre Stater, før den legale Op-
løsning fandt Sted.

Atter og atter hører man den Paastand, at »de fleste Skilsmisser skyldes Ægtefællernes eller i alt Fald den ene Ægtefælles Agt at prøve Lykken i et nyt Ægteskab«. Noget statistisk Bevis herfor er dog aldrig blevet leveret, og i de Forenede Stater kan det ikke leveres, da de Forenede Stater som anført overhovedet ikke have nogen Ægteskabsstatistik. Altsaa maatte man da i ethvert Fald søge de statistiske Bevisdata udenfor de Forenede Stater. Man kunde da gribe Sagen saaledes an: Ægteskaber ende enten ved Død eller ved Skilsmisse. Opløses nu Ægteskabet ved Død, saa kan dette ikke i noget mærkbart Omfang skyldes den efterlevende Ægtefælles Ønske at indgaa nyt Ægteskab. Mellemrummet mellem den ene Ægtefælles Død og den andens Indtræden i nyt Ægteskab tør da betragtes som den normale Mellemtid, og en Formindskelse af denne Tid for Fraskiltes Vedkommende vilde vidne om den Indflydelse paa Skilsmissehyppigheden, som Ønsket efter nyt Ægteskab øver. Bertillon har i en Artikel af 1884, »Du sort des divorcés«, undersøgt denne Sag. Her meddeles nu nogle af hans Tal, hentede fra den schweiziske Skilsmissestatistik.

Antal af Fraskilte, der atter giftede sig i Schweiz:

Tid mellem første Ægteskabs Ophør og andet Ægteskabs Begyndelse	Af 1000 Enkemænd, der atter giftede sig inden 10 Aars Forløb, giftede sig igen	Af 1000 saadanne fraskilte Mænd giftede sig igen	Af 1000 saadanne Enker giftede sig igen	Af 1000 saadanne fraskilte Kvinder giftede sig igen
under 1 Aar	323	300	95	194
1 Aar ...	260	255	264	282
2 — ...	136	151	152	166
3 — ...	82	106	132	127
4 — ...	48	53	91	68
5-9 — ...	108	101	196	125
10 — ...	43	34	70	38
Tils...	1000	1000	1000	1000

De Enkemænd, der gifte sig igen, synes saaledes snarest at have mere Hast end de fraskilte Mænd, der gifte sig igen. Og de fraskilte Kvinder betænke sig ogsaa ret antageligt, inden de paany indtræde i Ægtestanden. Bertillon giver ogsaa nogen Statistik, hvorefter fraskilte Personer under 35 Aars Alder forholdsvis mindre ofte gifte sig igen end Enkemænd og Enker; efter 35 Aars Alderen synes Forholdet at være omvendt.

Ejheller nogen Trosbekendelses-Statistik have de Forenede Stater. Fra andre Lande med brogede Religions-Forhold vides det imidlertid, at Skilsmisser mellem Katholiker ere langt mindre hyppige end blandt Protestanter. I Schweiz, for Exempel, falder der aarlig paa 100,000 katholske Ægtepar kun 73 Skilsmisser, paa 100,000 protestantiske Par 283 og paa 100,000 blandede Ægteskaber endog 605 Skilsmisser.

Om Farven har nogen Indflydelse paa Skilsmisse-

hyppigheden, om der er nogen Forskel paa Negres og paa Hvides Skilsmissetilbøjeligheder, er et andet Spørgsmaal. I Nordamerikas Sydstater er det den almindelige Mening, at det aldeles overvejende er Negrene, der lade sig skille. Dr. Willcox mener, at det skulde man i alt Fald ikke *a priori* tro: det er i det hele ikke de mest fattige og mest uvidende Klasser af Befolkningen, der fortrinsvis løbe til Øvrigheden for at faa deres Ægteskab ophævet; de bære sig ad paa en nemmere Maade, trænge ikke til saa mange Ceremonier; og hvad specielt Negrene angaar, saa var deres ægteskabelige Forhold i Slaveriets Dage underkastede Slaveejernes Luner, og nu er det deres egne Luner, der raade: en Legalisation kan næppe antages at være særlig eftertragtet af Negrene. Spørger man Statistiken, saa siger den, at Skilsmissehyppigheden ingenlunde stiger med Negerprocenten. For det første er Skilsmissetallet lavere i Stater som Louisiana, Georgia og endnu flere Sydstater med en Negerbefolkning paa mellem 40 og 60 pCt. af hele Statens Befolkning end i Arkansas, Tennessee, Texas og Kentucky med en Negerbefolkning, der kun udgør henholdsvis 26, 26, 25 og 16 pCt. For det andet oplyser den, at indenfor den samme Stats Grænser er Skilsmissetallet i Almindelighed størst i de Grevskaber, der have den mindste Negerbefolkning. I Virginia og i Georgia var saaledes det aarlige gennemsnitlige Tal af Skilsmisser pr. 100,000 Par:

	i Grevskeer med 1-7 pCt. Negre	i Grevskeer med 7-17 pCt. Negere	i Grevskeer med 17-35 pCt. Negre	i Grevskeer med 35-60 pCt. Negro	i Grevskeer med over 60 pCt. Negre
	i 1867-76				
Virginia ...	149	68	36	27	24
Georgia	156	92	74	79	44
	i 1877-86				
Virginia ...	132	98	65	55	48
Georgia	103	101	96	92	61

Det synes saaledes, at det gennemsnitlige relative Skilsmissetal for Negrene snarest er lavere end Tallet for de Hvide i Sydstaterne; men hint voxer langt stærkere end dette, og er paa nogle Steder vel passeret forbi.

Mellem By og Land er der, efter den evropæiske Statistik, stor Forskel i Henseende til Skilsmissehyppigheden: efter Bertillon er Skilsmissehyppigheden 3 à 5 Gange større i Byerne end i de omgivende Landdistrikter. Den amerikanske Statistik viser ikke dette Forhold klart: forskellige Indflydelser gribe forstyrrende ind og maskere det sande Forhold. For Exempel drages Skilsmissetallet i adskillige Byer, sammenlignet med Skilsmissetallet paa Landet, væsenligt ned derved, at Katholikerne, der forholdsvis kun er lidet tilbøjelige til at lade sig skille, samle sig i Byerne.

Af stor Betydning for Skilsmissespørgsmaalet er det, om Ægteskabet er barnløst eller ikke barnløst. De amerikanske Stater, der give Oplysning om den Rolle, dette Moment spiller, oplyse, at det relative Skilsmissetal er 3 à 4 Gange større for barnløse Ægte-

skaber end for Ægteskaber med Børn. Det aarlige Skilsmissetal var saaledes i New Jersey 45.₈ og 165.₅, i Minnesota 96.₉ og 369.₈, i Maryland 40.₃ og 140.₅, henholdsvis for 100,000 Ægtepar med Børn og for 100,000 Ægtepar uden Børn.

Næsten to Tredjedele (65.₈ pCt.) af Skilsmisserne skete efter Hustruens Forlangende, en Tredjedel efter Mandens. Den Part, der søger Domstolens Hjælp, er i Almindelighed mere uskyldig end den anden. Manden er oftere mere end Hustruen Skyld i, at det ægteskabelige Baand brydes. Loven skal beskytte de Svage mod de Stærkere; men et vist Lavmaal af Oplysning og Mod forudsættes, for at Loven kan bruges. Nu er Forholdet imidlertid det, at Svaghed, Frygt for hvad Folk ville sige, Umuligheden af at erhverve Udkommet, naar hun staar uden Mand, ofte faar Hustruen til at taale en Behandling af en saadan Art, at Skilsmisse vilde blive hende tilstaaet, om hun forlangte den. Derfor afgiver det Antal Skilsmisser, der bevilges, ligesaa lidt nogen Maalestok for den Uret, Hustruen maa lide, som det Antal af Straffe, der idømmes Forældre for Mishandling af Børn, afgiver nogen Maalestok for den Grusomhed, der udvises mod Børn. Det Antal Skilsmisser, der tilstaas Hustruer, er et Maal for Hustruernes Modstand, men slet ikke for deres Byrder. I Sydstaterne ere Hustruerne nu aabenbart langt mere resignerede, i de vestlige Stater og i Nordstaterne ere de langt mere modstandskraftige. I de nordlige og de vestlige Stater ser man, at de tre Fjerdedele af Skilsmisserne bevilgedes ifølge Hustruens Begæring; men i de sydlige Stater ere Hustruerne langt mindre handledygtige, og kun 60, 50, ja i nogle

Stater endog kun c. 40 pCt. af Skilsmisserne skete efter Hustruens Initiativ.

Af det Foregaaende fremgaar da tilstrækkeligt tydeligt, at Skilsmissehyppigheden i de enkelte Stater maa stille sig meget forskelligt. Tager man de gennemsnitlige aarlige Antal af Skilsmisser for hver enkelt Stat for Syvaarene 1867—73 og 1877—1883; dividerer man disse Tal med det kalkulerede Antal af Ægtepar i hver enkelt Stat, og multiplicerer man de saaledes erholdte Kvotienter med 100,000, faar man det aarlige Antal af Skilsmisser pr. 100,000 Ægtepar. I de to Tidsrum viser det sig saa, at Skilsmisse-Tallene stillede sig saaledes:

Omkring Aar 1870:

Syd Carolina ... 3	Minnesota..... 111	<i>New Hampshire</i> 280
Nord — ... 15	Texas 113	California..... 289
<i>Louisiana</i> 26	<i>Columbia Di-</i>	<i>Maine</i> 326
Virginia 33	<i>strikt</i> 123	<i>Indiana</i> 349
New Jersey.... 47	<i>Florida</i> 124	Colorado..... 371
<i>Alabama</i> 56	Arkansas..... 130	Idaho..... 376
Delaware..... 57	Dakota 132	Montana..... 448
Georgia 58	Tennessee..... 133	<i>Connecticut</i> ... 453
Maryland 60	<i>Massachusetts</i> . 133	Oregon 460
<i>Mississippi</i> 65	Kentucky 148	<i>Rhode Island</i> . 470
New York 86	Missouri..... 153	Washington ... 525
Vest Virginia .. 95	Forenede	Wyoming..... 528
Pennsylvania ... 96	Stater 155	Nevada 611
	Nebraska 169	
	Ohio 196	
	Wisconsin 202	
	Michigan 253	
	Kansas 257	
	<i>Vermont</i> 263	
	Iowa 264	
	Illinois 274	

Omkring Aar 1880:

Syd Carolina .. 5	Alabama 143	<i>Maine</i> 399
Nord — .. 30	Minnesota..... 145	Idaho..... 433
Virginia 58	Mississippi.... 157	<i>New Hampshire</i> 439
Delaware..... 60	<i>Massachusetts</i> . 161	Washington... 441
Maryland 64	<i>Columbia Di-</i>	California 459
New Jersey... 68	<i>strikt</i> 177	<i>Rhode Island</i> .. 476
<i>Louisiana</i> 75	Kentucky..... 188	Oregon 538
Georgia..... 77	Tennessee..... 191	Nevada 606
New York 81	Forenede	Wyoming 633
Pennsylvania.. 111	Stater 203	Montana 685
Vest Virginia . 130	Missouri 216	Colorado 781
	Wisconsin..... 218	
	Kansas 235	
	Nebraska 235	
	Ohio 249	
	<i>Vermont</i> 260	
	Texas 263	
	Arkansas..... 270	
	<i>Florida</i> 287	
	Dakota 294	
	Iowa 316	
	<i>Connecticut</i> ... 333	
	Illinois 357	
	Indiana 369	
	Michigan 379	

Som det ses, er der en overordenlig stor Forskel mellem de enkelte Stater: Skilsmissetallet begynder med 5, 30, 60 osv. og naar næsten 800 pr. 100,000 Ægtepar. Særligt interessant er det at se, hvorledes Staterne ordne sig efter deres geografiske Beliggenhed: i Rækken tilvenstre med de lave Skilsmissetal findes Atlanterhavsstaterne; i Rækken tilhøjre med de store Tal Stillehavsstaterne; i den mellemste Række Centralstaterne. Ganske vist er der Undtagelser fra Reglen, men ikke særligt mange: Undtagelserne ere de Stater,

hvis Navne ere trykte med *kursiv* Skrift. I Rækken tilvenstre har saaledes Louisiana indsneget sig, skønt denne Stat er en af Centralstaterne; at den har faaet et lavere Tal, end der var at vente efter dens geografiske Beliggenhed, kan skyldes dels ufuldstændige Opgivelser for denne Stats Vedkommende, dels det katholske Elements Indflydelse. Omvendt mangler i Atlanterhavsrækken Florida og sex Ny Englands Stater. Men Undtagelserne ere tildels lette at forklare: Rhode Island er kommet saa højt op, fordi det er den Stat, der relativt set har den største Bybefolkning. Ingen anden Stat har en saa stor Byprocent. Ja, Columbia-Distriktet er jo i Grunden kun en By — 83 pCt. af Distriktets Befolkning lever i Byen — og derfor har dette Distrikt ogsaa faaet et Skilsmissetal, der er tre Gange større end Tallet i Nabostaterne Virginia og Maryland. Saaledes er det tildels let nok at forklare, hvorfor adskillige af Staterne ere komne enten længere ned eller højere op i Rækken, end man efter den geografiske Beliggenhed vilde have ventet. Men man kan spørge om, hvad Grunden er til, at Atlanterhavsstaterne i det hele have en lav, Stillehavsstaterne en meget høj og Centralstaterne en forholdsvis mere moderat Skilsmisefrekvens. Om maaske den i de forskellige Stater forskellige Skilsmisselovgivning skulde have noget dermed at gøre.

Dette Spørgsmaal er Genstand for Forfatterens Undersøgelse i hans Bogs andet Afsnit.

At Lovgivningen saa vel som andre Aarsager øver Indflydelse paa Skilsmissehyppigheden, er givet. Men naar man forsøger at gaa videre og bestemme Lovgivningens Indflydelse i Forhold til de andre Aarsagers, blive Meningerne delte. Et Parti mener, at Lovgivningen er en relativt mindre vigtig Faktor; et andet, at det i en overvejende Grad kommer an paa den.

Lad os se, af hvilke legale Grunde Skilsmisse tilstodes i de Forenede Stater i de tyve Aar, Materialet omfatter. Det samlede Tal af Skilsmisser var 328,716; men i 10,315 Tilfælde var den legale Grund ukendt. I andre 2854 forelaa der ikke nogen egenlig »Skilsmisse«, 3: legal Opløsning af et legalt bestaaende Ægteskab: Ægteskabet erklæredes slet ikke at bestaa, fordi en eller anden legal Betingelse (tilstrækkelig Alder, tilladelig Slægtskabsgrad osv.) manglede. Fjernes altsaa disse 13,169 Tilfælde, blive 315,547 tilbage. I disse 315,547 Tilfælde var den legale Skilsmissegrund enten af almindelig Art (»general causes«), d. v. s. en saadan Grund, at den anerkendtes i mindst 27 Stater, eller af lokal Art (»local causes«), d. v. s. en saadan, som kun anerkendtes i en eller to Stater. Som saadanne »local causes« kan anføres »neglect of duty«, »incompatibility of temper«, »misconduct«, »voluntary separation«, »violent temper«, »vagrancy«, »supervient insanity«, »gross misbehavior and wickedness«. Alle disse »lokale Grunde« tog tilsammen kun 1.60 pCt. af samtlige Tilfælde. Derimod tog de »almindelige Grunde« 96.97 pCt. I 1.31 pCt. af Tilfældene var almindelige og lokale Grunde kombinerede. Resten, 0.12 pCt., falder paa »minor causes«. Altsaa knytter Interessen sig da næsten udelukkende til de »almindelige Grunde«, der jo

næsten tog alle Tilfældene. Fordelingen af de 96.⁹⁷ pCt. mellem dem var saaledes:

Desertion	40. ¹⁵
Adultery.....	21. ⁴⁵
Cruelty	16. ³⁵
Drunkenness	4. ⁴⁰
Neglect to provide.....	2. ⁵²
Imprisonment	0. ⁸⁷
Kombination af alm. Grunde ...	11. ²³
	<hr/>
	96. ⁹⁷

Enhver af disse Grunde er anerkendt over et stort Omraade, men ingen af dem over de Forenede Staters hele Omraade, da Syd Carolina nemlig overhovedet ikke har nogen Skilsmisellov. Der findes 48 Jurisdiktioner og Lovsystemer i de Forenede Stater (exclusive Alaska). 47 anerkende Hor som gyldig Skilsmisseggrund, 45 »Desertion«, 41 Grusomhed, 39 Fængsling, 37 Drikfældighed, 27 »neglect to provide«. Kaster nu Fordelingen af de legale Skilsmissegrunde noget Lys over den ovenfor meddelte geografiske Skilsmissegfordeling?

De sex almindelige Grunde genfindes temmeligt ligeligt i Staterne af den vestlige og af Midtgruppen. Lovgivningerne her ere ikke saa forskellige, at der i dem kan søges nogen Forklaring af Forskellighederne i disse Staters Skilsmisetal. Derimod er der store Lov-Forskelligheder i Staterne af den østlige Gruppe. Her findes Syd-Carolina, der slet ikke anerkender nogen Skilsmisseggrund, medens de andre Stater snart anerkende 1, snart 2 eller 3 eller 4 eller 5 eller 6 Grunde. Her er der da nok af Forskelligheder. Vi ordne her de elleve Stater efter deres relative Skils-

missehyppighed og anføre det Antal Skilsmissegrunde, deres respektive Love anerkende:

	Anerkendte alm. Skilsmissegrunde
Syd Carolina	0
Nord Carolina	1
Virginia	3
Delaware	6
Maryland	2
New Jersey	2
Louisiana	5
Georgia	5
New York	1
Pennsylvania	4
Vest Virginia	3

New York, for Exempel, anerkender af almindelige Skilsmissegrunde kun Hor, New Jersey derimod baade Hor og Rømning, og Pennsylvania foruden disse to Grunde baade Grusomhed og Fængsling. Altsaa bevilges der i New York for Hor relativt flere Skilsmisser end i New Jersey for Hor og Rømning og næsten ligesaa mange som i Pennsylvania for Hor, Rømning, Grusomhed og Fængsling. At Ægteskabsbrud skulde spille større Rolle i New York end i Nabostaterne, er der aldeles ingen Rimelighed i at antage; — men den sande Forklaring er den, at naar Lovgivningen nægter at anerkende et større Antal Skilsmissegrunde, saa falder der et saa meget større Antal Skilsmisser paa de Grunde, der blive tilbage, uden at det samlede Tal af Skilsmisser bliver videre afficeret. Naar Ægtefolkene vil fra hinanden, saa maa de angive en Grund, som Loven anerkender. Saaledes bliver Skilsmissernes Fordeling mellem Skilsmissegrunde afficeret af Loven, men deres Totaltal afficeres derimod neppe i noget større

Omfang. I Delaware har man et ganske interessant Exempel paa Lovgivningens Ikke-Indflydelse, om man saa maa sige. Delaware er den eneste amerikanske Stat, hvor den gamle engelske Skik at tilstaa Skilsmisser ved specielle Parlamentsakter endnu bestaar. I de fleste andre amerikanske Stater ere saadanne Parlamentsakter ligefrem forbudte, og hvor dette ikke er Tilfældet, praktiseres de i alt Fald ikke. Men i Delaware tilstaaer Legislaturen omtrent 80 pCt. af alle Skilsmisser, og altsaa, theoretisk taget, af en hvilkensomhelst Grund. Desforuden have Domstolene Ret til af alle de sex almindelige Grunde at bevilge Skilsmisse. En saa stor Slaphed i Lovgivningen medfører da vel et stort Antal Skilsmisser? Aldeles ikke! Delaware hører tværtimod til de Stater, hvor Skilsmisse forholdsvis meget sjældent forekommer. Skilsmissehyppigheden i Delaware er omtrent som i de to Nabostater Maryland og New Jersey, kun lidt lavere. De mange Skilsmissegrunde, de skilsmissesøgende Ægtefolk have at vælge imellem, have ikke medført, at Skilsmisse finder hyppigt Sted, men have medført, at Ægteskabsbrud kun relativt sjældent bliver opgivet som Grund.

Nord Carolinas lave Skilsmissetal forklares da heller ikke derved, at Nord Carolinas Lov kun anerkender en Grund; men lignende Indflydelser gøre sig her gældende som i Nabostaten Syd Carolina: den offentlige Mening er imod Skilsmisse, og det har mere at sige end den skrevne Lov.

Tre Skilsmissebelter have vi set; men vi have ikke kunnet opdage nogen Forbindelse mellem hin Gruppering og Skilsmisselovgivningens Forskelligheder. — Vi have set, at Stater, der geografisk høre sammen, som New

York og Pennsylvania, som Delaware, Maryland og New Jersey, omtrent stille sig ens med Hensyn til Skilsmissehyppighed, — uden at denne Lighed forklares ved nogensomhelst Lighed i Loven. Loven synes saaledes at være en forholdsvis mindre vigtig Faktor for Variationerne af Skilsmissetallene.

En anden Maade, hvorpaa Lovens Indflydelse paa Skilsmissehyppigheden kan undersøges, bestaar i en Sammenligning mellem enhver Lovforandring og Skilsmissetallene. Carroll D. Wright tror paa hin Indflydelse. Han anfører i sin Statistik fjorten Tilfælde, hvor Lovforandringer strax fulgtes af Talforandringer, og han tror, at hine var Aarsagen til disse. Han hentyder imidlertid ogsaa til, at der var sket Lovforandringer, som ikke vare blevne fulgte af Talforandringer. Han anfører dog ikke noget om disse Tilfældes Talrighed, og dog kunne, som Dr. Willcox fremhæver, disse negative Tilfælde være ligesaa betydningsfulde som hine positive, og deres Tilstedeværelse maa der da regnes med ved Balancens Opgørelse: der er saa stadige Forandringer i Tallene, at det skulde gaa mærkeligt til, om Talforandringer ikke lejlighedsvis indtraadte sammen med Lovforandringer.

De fjorten positive Tilfælde grupperes saaledes: i to Tilfælde indførtes ny Skilsmissegrunde (Syd Carolina og Alabama); i to tilbagetoges tidligere anerkendte Skilsmissegrunde (Syd Carolina og Connecticut); i fem (Dakota, Vest Virginia, Massachusetts og to i Vermont) modificeredes Grundene eller Procesmaaden; i fem (Maine, Indiana, Mississippi, Colorado og Utah) var Forandringen af mere sammensat Art. Vi skulle nu

betragte disse Tilfælde, eller de vigtigste af dem, lidt nøjere:

Syd Carolina fik i 1872 en Lov, der tillod Skilsmisse. Følgen var naturligvis, at enkelte lod sig skille; men Folk bestormede dog ikke Retten med Skilsmisseandragender: efter sex Aar naaedes det højeste Tal, 39.

Alabama fik i 1870 en Lov, hvorefter habituel Drikfældighed blev anerkendt som gyldig Skilsmissegrund. En anden Lov, af uvis Beskaffenhed, udkom samme Aar, men tilbagetoges allerede 1873, og Mr. Wright mener, »at disse to Love maaske forklare Skilsmissestigningen fra 1870 - 73«, og hele denne Stigning udgjorde 29, hvoraf 1 eller 2 paa Drikfældighed. Hvis man medtager de Tilfælde, hvor Drikfældighed angaves som medvirkende Aarsag, bliver Forholdet ikke væsenligt forandret. Her anføre vi Tallene for 10 Aar, hvor Drikfældighed enten var Ene-Grund eller medvirkende Grund (Den lodrette Linje markerer Lovforandringsaaret):

	1867	-68	-69	-70	-71	-72	-73	-74	-75	-76
Drikfældighed alene	0	0	0	0	0	2	1	1	1	1
— sammen										
med andre Grunde	4	3	3	2	0	6	5	3	2	5

Men hele Stigningen i Tiaaret var 105! Hvad Indflydelse paa Skilsmissestigningen havde saa denne Alabamas Lov!

Det var de to Tilfælde, hvor ny Skilsmissegrunde indførtes. De to Tilfælde, hvor tidligere anerkendte Skilsmissegrunde annulleredes, var disse:

Loven, der i 1872 tillod Skilsmisse i Syd Carolina, toges tilbage i 1878. Følgen var naturligvis, at Skil-

missetallet strax sank til 0. Saaledes maa det jo være: medens en Lov, der letter Adgangen til Skilsmisse, muligvis først i Tidernes Løb vil afføde Virkninger, maa en Lov, der spærrer Adgangen, virke strax: det kan være, at Samfundet kun langsomt lærer at benytte sig af, at Skilsmisedøren lukkes højere op; men hvis der skydes lidt til, maa Virkningen — hvis der overhovedet er nogen Virkning — være, at nogle spærres ude.

I Connecticut bestod der en Lov, hvorefter »en saadan daarlig Opførsel («misconduct»), der varigt ødelægger Skilsmissesøgerens Lykke og tilintetgør den ægteskabelige Forbindelses Hensigt«, anerkendtes som gyldig Skilsmissegrund. Denne Lov ophævedes i 1878, d. v. s. i Aarets Begyndelse, Marts. Skilsmissetallene stille sig nu saaledes:

1874	-75	-76	-77		-78	-79	-80	-81	-82	-83	-84	-85	-86
531	498	380	412		412	325	346	428	401	423	344	398	420

Kan man i disse Tal læse Lovens Virkninger? Strax, samme Aar, er der intet Fald; derimod kan man maaske mene, at »en Stigning er forebygget«: men baade før og efter Lovforandringen er der en saadan Vexlen af Fald og Stigning, at nogen Virkning af Loven vist neppe lader sig konstatere af disse Tal. Men lad os dele det samlede Skilsmissetal i to Grupper: Skilsmisser tilstaaede for »misconduct«, og Skilsmisser af andre Grunde. Saa bliver Forholdet saaledes:

	1877		-78	-79	-80	-81	-82
Skilsm. p. Gr. af »misconduct«	242		143	25	3	1	0
— af alle andre Grunde.	170		269	300	343	427	401
	412		412	325	346	428	401

Loven har drevet Skilsmisser ud gennem den ene Dør, — men de er vandrede ind igen gennem en anden Dør. Totalresultatet synes ikke afficeret.

Af Tilfælde, hvor Loven hverken indførte ny Skilsmissegrunde eller helt fjernede de bestaaende, men blot modificerede dem noget, anføre vi følgende:

Medens det tidligere havde været Lov i Dakota, at der, for at Rømning kunde blive gyldig Skilsmissegrund, maatte være forløbet to Aar, blev denne Tidsfrist i 1882 nedsat til et Aar. Tallene ere disse:

	1878	1879	1880	1881	1882	1883	1884
Skilsm. formedelst Rømning	8	18	35	30	74	85	98
— af alle andre Grunde	9	12	37	47	49	68	74

Stigningen er ubestridelig, — men de af andre Grunde tilstaaede Skilsmisser steg jo rigtig ogsaa meget stærkt i de syv Aar, saa meget stor Vægt kan man ikke tillægge dette Tilfælde.

I Vest Virginia udkom i 1882 en Lov, der forlangte, at et Ægtepar skulde, om det vilde opnaa Skilsmisse, have opholdt sig mindst et Aar forud for Skilsmisseandragendet i Staten, medens det tidligere var tilstrækkeligt, at det blot i det givne Øjeblik opholdt sig paa Statens Grund. Meningen var aabenbart at forhindre, at Folk blot tog til Vest Virginia for at opnaa Skilsmisse. Skilsmissetallet faldt efter Loven fra 204 til 176; — men Nedgangen ramte lige saa stærkt Ægtepar, hvis Ægteskab var blevet sluttet i Vest Virginia og som sandsynligvis havde levet der Aar og Dag, eller længere, som Ægtepar, hvis Ægteskab var sluttet i andre Stater. Dette Tilfælde kan da ikke tages til Indtægt for Theorien om Lov-Indflydelse.

En lignende Lovændring gennemførtes i Vermont i 1879. Skilsmissetallet faldt, — men det faldt med 36 pCt. for Ægteskaber fra Staten selv, og kun med 26 pCt. for Ægteskaber andetsteds fra.

I samme Stat vedtoges i 1884 en anden, ligeledes indskrænkende Lovændring, der ogsaa var ledsaget af Nedgang; men Tilfældet er for lidet oplyst, til at der kan sluttes noget fra det.

I Massachusetts krævede Loven før 1873, at 5 Aar skulde være forløbne, før Rømning kunde blive gyldig Skilsmissegrund. I 1873 nedsattes Tidsfristen til 3 Aar, og i 1875 sattes den atter op. Mr. Wright mener, at den store Stigning i 1874 sandsynligvis skyldtes Forandringen fra det foregaaende Aar: det samlede Skilsmissetal steg nemlig fra 337 i 1872 til 611 i 1874; — men rigtignok er derved at bemærke, at Skilsmisser paa Grund af Rømning kun steg med 69 pCt., Skilsmisser af andre Grunde derimod med 92 pCt.

Endelig skulle vi kortelig berøre Lovforandringen i Utah. Her fandtes en meget slap Lov, men dog — indtil 1875 — ikke noget stort Tal af Skilsmisser. I dette Aar begyndte Sagførere i New York, Chicago og Cincinnati at sende Skilsmissesager, som de ikke kunde faa hurtigt nok drevne igennem i de nævnte Byer, til Utah, hvis Domstole for at paakende saadanne Sager kun forlangte en Erklæring om, at de paagældende Personer havde i Sinde at bosætte sig i Utah, og hvor en Attest for, at Ægtefolkene »ikke passede for hinanden«, blev betragtet som tilstrækkeligt Grundlag for et Skilsmissekret. Dette gik i fire Aar; saa blev man ked deraf i Utah, og ændrede Loven paa en saadan Maade, at Misbrug som de ovenantydede ikke mere blev mulige.

Utahs Skilsmissetal, der særligt i 1876 og 1877 havde været overordenligt høje, sank nu strax og stærkt; men til Gengæld steg de i New York og Chicago (og Cincinnati): da Strømmen ikke mere kunde komme frem i Utah, vendte den tilbage til sit tidligere Leje.

Dr. Willcox kommer da, efter at have undersøgt alle de Tilfælde, hvor Mr. Wright mente at se Lovens Indflydelse paa Skilsmissetallene, til det Resultat: et Par af Lovændringerne have haft en klar og betydelig Indflydelse, men det langt overvejende Antal af Lovændringer have enten slet ingen kendelig Indflydelse haft eller i alt Fald kun en tvivlsom, en kortvarig, en ganske svag Indflydelse.

Man kan indvende, at de amerikanske Lovforandringer have været for overfladiske, og at de derfor ere forblevne uden synderlig Virkning. I Syd Carolina greb man Sagen alvorligt an: man ligefrem forbød Skilsmisse, — og dèr ser man da ogsaa Lovens Indflydelse. Men dette radikale Middel vil neppe mange Steder være praktisk gennemførligt. Det er vel saa, at der ogsaa kan være andre, mindre radikale Lovændringer, der ville kunne vise sig virksomme, men heller ikke de turde være anbefalelsesværdige. Der kan bl. a. nævnes et Middel, der ganske sikkert vilde vise sig virksomt: man kan gøre det til en bekostelig Sag at opnaa Skilsmisse. I England maatte man før 1858, hvis man vilde opnaa Skilsmisse, ofre meget betydelige Summer, Tusinder af Kroner, og kun ganske faa vare derfor i Stand til at lade sig lovformeligt skille; — efter 1858 blev det betydeligt billigere, og Skilsmissetallet steg stærkt, — men det er endnu i det hele kun lavt i England, og Grunden er den, at en Skilsmisse dèr endnu koster meget mere

end i andre Lande. Her har man altsaa et utvivlsomt Middel, — men, hvis Loven ikke blot skal være for den Rige — et meget forkasteligt Middel.

Hvis man mener, at det er uheldigt, at Skilsmisse-lovene ere saa forskelligartede som i den amerikanske Unions enkelte Stater, saa kan man have Ret deri; men man skal dog ikke vente sig for store Resultater af en ensartet Lovgivning paa dette Omraade. Skilsmisseforskellighederne skyldes i Hovedsagen ikke Lovforskellighederne, og maa derfor heller ikke ventes at forsvinde ved en Omordning af Lovene. Schweiz's Exempel lærer os i saa Henseende noget. De enkelte Kantoner havde her tidligere hver sin Lov. Den 1. Jan. 1876 blev Skilsmisselovgivningen gjort ensartet over hele Edsforbundet. Men Skilsmissetallene i de enkelte Kantoner blev ikke berørte deraf. Gennemsnitstallet af Skilsmisser pr. 100,000 Par var 1876—85 i Unterwalden ob d. Wald, i Uri, i Valais, Ticino, Unterwalden nid d. Wald, Schwyz, Luzern, Freiburg, Appenzell inner Rhoden, kort sagt i disse næsten rent katholske Kantoner resp. 9, 10, 15, 22, 24, 42, 62, 66, 71, — men derimod i næsten rent protestantiske Kantoner som Zürich og Appenzell ausser Rhoden 379 og 440. I det katholske Appenzell inner Rhoden kun 71, i det protestantiske Appenzell ausser Rhoden 440! De almindeligt herskende Anskuelse om, hvad der er tilladeligt eller ikke-tilladeligt, have aabenbart mere at sige end den skrevne Lov.

Man kan (foruden ved, som i Syd Carolina, rent ud at forbyde Skilsmisse) søge ad Lovens Vej at indskrænke Skilsmissehyppigheden 1) ved at vanskeliggøre Indgaaelsen af Ægteskab; 2) ved at vanskeliggøre Op-

naaelsen af Skilsmisse; 3) ved at vanskeliggøre Indgaaelsen af nyt Ægteskab. — 1. Naar man vanskeliggør Adgangen til Ægteskab, er det rimeligt, at man ogsaa opnaar at faa Skilsmissernes Tal formindsket. De Forholdsregler, der her kan være Tale om, ville særligt ramme Befolkningens laveste og fattigste Klasser. Man har prøvet dem i forskellige Lande. — og opnaaet for Befolkningens Sædelighedstilstand uheldige Resultater. — 2. Indskrænkningerne i Adgangen til Skilsmisse synes at have forholdsvis mindre Virkning. Forskellen mellem de tre Belter i de Forenede Stater forklares ikke ved Forskelligheder i Lovgivningen; den almindelige sociale, økonomiske, moralske Forfatning, — paa den er det, at det kommer an. De schweiziske Kantoner lære det samme. Gør man det til en bekostelig Sag at opnaa Skilsmisse, — ja, saa har man valgt et virksomt Middel, men ikke noget smukt Middel. — 3. Skilsmisse søges næppe i noget stort Omfang med det udtrykkelige Formaal: at indgaa nyt Ægteskab. Indskrænkninger i Adgangen til Indgaaelsen af nyt Ægteskab vil næppe væsenlig reducere Skilsmissetallet og vil være ledsaget af de samme Misligheder som Indskrænkninger i Adgangen til at indgaa Ægteskab.

En Agitation for en Ændring af Skilsmisselovgivningen kan have sin »opdragende« Betydning; men denne lader sig ikke statistisk maale. Hvad Loven direkte kan udrette, er ikke store Sager.

Skilsmissspørgsmaalet er et saa sammensat socialt Fænomen, at Grænsen for den statistiske Bevisførelse snart naas. Men naar man følger denne Bevisførelse, kan der hos Betragteren opstaa Anskuelser, der trænge sig paa med større eller mindre Kraft, selv om Statistiken ikke ligefrem kan bevise dem eller gendrive dem.

Der er saaledes Spørgsmaalet om Religionsforskellens Betydning. Den katholske Opfattelse er den idealistiske: Loven skal hævde Ægteskabet som en ubrødelig Forbindelse, fordi Herren vil det saaledes, uden Hensyn til Samfundets skiftende økonomiske og moralske Forhold. Protestantismens mere realistiske Opfattelse tager noget Hensyn til Samfundets moralske Niveau og finder det ikke saa let at løse Skilsmisseproblemet blot med et: »Saaledes siger Herren«. Det ægteskabelige Ideal er tilvisse en livsvarig Forbindelse mellem Mand og Hustru, — men faktisk ser man denne Forbindelse opløses, og Spørgsmaalet bliver da, om Loven tør anerkende den faktiske Opløsning. Hvis Samfundet mener, at Loven ubetinget skal hævde Idealet, vil den aldrig kunne anerkende Skilsmisse. Men siden Reformationen har den realistiske Opfattelse mere og mere trængt den idealistiske tilside.

Der er dernæst dette: De Fordele, Loven tilbyder, trænge efterhaanden dybere ned i Befolkningen. Fordele tilflød tidligere udelukkende de Rige og de Dannede; Fattigdom og Uvidenhed holdt Befolkningens brede Lag borte fra Benyttelsen af Loven. Naar man ser Skilsmissetallene stige, maa man da som en ikke uvigtig Aarsag mærke sig: Oplysningens større Udbredelse.

Der kan ogsaa spørges, om den Alder, i hvilken

Ægteskab indgaas, ikke har nogen Betydning for Skilsmissehyppigheden. Statistiken har hidtil ikke kunnet besvare Spørgsmaalet, men den synes at give Antydninger, hvorefter man maa helde til denne Opfattelse: hvor Alderen for Indgaaelse af Ægteskab er lavere, synker Skilsmissehyppigheden.

Spiller Alderen en Rolle, er det rimeligt, at Kvindens sociale Stilling ogsaa gør det. Lad os høre, hvad Dr. Willcox mener herom:

Ogsaa Kvinden lærer efterhaanden at benytte Loven. Hun bliver mere og mere økonomisk og aandeligt uafhængig af Manden, være sig som Fader eller som Husbond. Hvis Samfundets Organisation i høj Grad hindrer Kvinden i at hævde sig en Stilling, maa hun finde sig i megen Uret, ligefrem fordi hun, naar hun forlod sin Mand, vilde gaa Sult og Nød imøde. Efterhaanden som hun lærer at skaffe sig sit Udkomme, slappes dette økonomiske Baand. Naar adskillige af Ny-Englands Staterne, af de nordlige amerikanske Atlanterhavsstater have et større Skilsmissetal, end man efter deres geografiske Beliggenhed skulde vente, hænger dette maaske tildels sammen dermed, at Kvinderne her forholdsvis ere mere uafhængige.

En fraskilt Kvinde kan skaffe sig Brødet enten ved eget Arbejde eller ved at gifte sig igen. Derfor er det naturligt, at Skilsmisse er hyppigst, hvor Kvinden har lettest ved at finde et Erhverv — og tillige hvor Hustruer ere mest efterspurgte. Dette er Tilfældet i de transmissippiske Stater, og kan, tildels, maaske forklare det store Antal Skilsmisser i de vestlige Stater, det store Procenttal af Skilsmisser, der dør tilstaaes efter

Hustruens Begæring, den forholdsvis ringe Taalmodighed, Hustruen dør viser sin Mand.

Kvindens Frigørelse hænger ogsaa nøje sammen med den gennemsnitlige Vielsesalder. Kvinderne gifte sig tidligst dør, hvor de ikke ere økonomisk frigjorte. Kvinden gaar fra Forældrenes Kontrol næsten umiddelbart over til Mandens; her har ikke været nogen Mellemtid, i hvilken hun har faaet Smag for Frihed, i hvilken hendes Aand og Karakter selvstændigt har kunnet udvikle sig; hun bøjer sig under Mandens Herredømme, og tænker kun sjældent paa at bryde dette. Der maa være en vis Mellemtid mellem det Øjeblik, da hun forlod Forældrenes Tugt, og det Øjeblik, da hun indtraadte i det ægteskabelige Liv, for at hun skal føle sig uafhængig og lige berettiget.

Og ogsaa i den Henseende har Kvindernes økonomiske Frigørelse sin Betydning, at den oplærer saa mange af dem til et Arbejde, der er ligt Mandens Arbejde. Men det ægteskabelige Liv er netop baseret paa Forskellen mellem de to Parter. Jo mere Kvinder opdrages som Mænd, desto mindre passe de for det ægteskabelige Liv; den Kvinde, der er blevet vant til mandligt Arbejde, hendes Evne til at gøre Hjemmet lykkeligt svækkes. Særligt i de arbejdende Klasser ses dette: Kvinden gaar ved Ægteskab ikke mere i samme Omfang som tidligere over fra et Hjem til et andet. Hun gaar fra Fabriken til et Hjem, — men savner Betingelserne for at gøre dette hyggeligt. Her haves da en af Grundene til, at Skilsmissehyppigheden særligt stiger i de arbejdende Klasser.

Spørgsmaalet om Kvindernes Frigørelse er saaledes

af meget sammensat Natur. Men utvivlsomt bidrager Kvindernes Frigørelse paa flere Maader til at forøge Skilsmissehyppigheden.

I Forbindelse med de her berørte Forhold staar ogsaa det hele økonomiske Livs Udvikling, specielt den moderne Industrialisme. Industrialismen har Tendens til at svække Forskellighederne mellem de to Køn, undtagen de fysiske, ja selv disse til en vis Grad. Industrialismen samler Befolkningen i Byerne, hvis Skilsmissehyppighed er større end Landets. Industrialismen er i de Forenede Stater særligt trængt igennem i Ny-Englands Staterne, der have større Skismissetal, end efter deres geografiske Beliggenhed var at vente. Industrialismen har bragt Uro i Sindene, Feberagtighed ind i det økonomiske og sociale Liv, og derved forøget Anledningerne til ægteskabelige Stridigheder. Og lad os særligt huske paa, at den vigtigste af alle Skilsmisseaarsager er den: at Manden forlader sin Hustru, og lad os dermed sammenholde det Faktum, at Industrialismen og Udviklingen af det hele Samfærdselsvæsen staa i uadskillelig indbyrdes Sammenhæng. Kvindens aandelige og materielle Frigørelse har svækket de Baand, der bandt hende til Manden; — Pressens Efterretninger om Vestens rige Guldmarker og Jernbanernes hurtige og billige Transport have forøget Mandens Tilbøjelighed til at løbe fra Hus og Hjem.

Den moderne Industrialisme og den moderne Pessimisme gaa Haand i Haand. Skilsmisse, Vanvid, Selvmord ere nu langt hyppigere end tidligere. Selvmord er Pessimismens stærkeste Udtryk. I ethvert Selvmord ligger et Svar paa Spørgsmaalet: »er Livet værd at leve?« I enhver Skilsmisse ligger en Forkastelse af

Theorien om Ægteskabet som en uløselig Forbindelse. Selvmord-Statistiken og Skilsmisse-Statistiken gaa parallelt sammen. Skilsmisse og Selvmord langt hyppigere blandt Protestanter end blandt Katholiker, langt hyppigere i Byerne end paa Landet, langt hyppigere blandt Germaner end blandt andre Nationaliteter. Pessimismen, Misfornøjelse med det Bestaaende viser sig paa alle Omraader. Den bestaaende sociale Ordning duer ikke, skal bort, lære Socialisterne; men ogsaa de, der ikke tro sig selv berørte af Socialisme, ere grebne af den almindelige Misfornøjelse, af den almindelige Længsel efter Forandring, — og ogsaa Ægteskabs-Institutionen er bleven revet med i Malstrømmen.

A. P.-St.
